

temom *De textu Hermanni tractatus qui de essentiis inscribitur*. Primož Simoniti govorio je o Glanearovu prijevodu *Ilijade*, Endjel Sedaj o Petru Bogdaniju; o tradiciji o našim krajevima u antičkom razdoblju kod hrvatskih pisaca iz Dalmacije – Bruna Kuntić-Makvić, Miodrag Stojanović o jednom prijevodu narodnih poslova na latinski, Pavle Galić o Vergiliju i Vjekoslavu Đuriću, zadarskom pjesniku; temi vezanoj uz srpsku književnost i antičku tradiciju posvetila se Svetlana Slapšak, a Vladeta Janković iznio je problematiku teorije komičnog (*Tractatus Coislianus*). O filološkom radu M. Vlačića Ilirika referirao je Željko Puratić, o Luki Vladimiroviću Pavle Knezović, a Elena Koleva o Aristotelovoj katarzi, te Marijana Rici o socijalno nižim slojevima kod Apuleja. Milivoj Sironić posvetio se u Euripidovim *Trojankama*, Vladimir Vratović iznio je neke teme književnokritičke i književnoznanstvene u hrvatskih latinista, a Kajetan Gantar izložio je zanimljivo poimanje kompozicije 1. knjige Horacijevih *Carmina*. Taj sadržajni dan zaključila je indolog Milka Jauk-Pinhak referatom o Filipu Vezdinu – *De Latini sermonis origine*.

Treći dan zasjedanja bio je posvećen didaktičko-metodičkim pitanjima i tematici nastave klasičnih jezika općenito. Referenti su bili Marijan Bručić, Milko Rener, Marija Budrović-Vujević, Ivan Bekavac Basić, Stipe Botica, Flora Brajer, Nikola Crnobrnja i Darko Novaković koji je zaključio referalni dio Skupa temom o ciljevima sveučilišne nastave antičke književnosti. Istog je dana održana i godišnja skupština na kojoj je SR Hrvatska preuzela sjedište Saveza društava za antičke studije Jugoslavije za iduće trogodišnje razdoblje, sa zaključnom obavezom da organizira 1986. IV znanstveni skup, a za predsjednika Saveza izabran je prof. dr. Vladimir Vratović. U novoizabranom Upravnom odboru potpredsjednici su prof. Marijan Bručić i prof. dr. Kajetan Gantar, tajnik je doc. dr. Darko Novaković, a blagajnik asist. Damir Salopek.

Istovremeno sa skupom otvorena je u Vatrogasnom domu, gdje se zasjedanje održavalo, i izložba udžbenika klasičnih jezika izdanih na tlu Jugoslavije.

Treba međutim odati istinsko priznanje kolegama iz Slovenije, koji su uz odličnu organizaciju i ugodan smještaj, organizirali i neobično bogat i atraktivan popratni program, počam od zakuske, sjedeljke i prigodnog koncerta što je za sudionike skupa upriličila Skupština općine Žalec, pa posjete hmeljarni, koja je među ostalima bila sponzor skupa, do nezaboravnog večernjeg posebno organiziranog posjeta zbirka Pokrajinskog muzeja u Celju, obilaska šempeterske nekropole i spilje Pekel, pa samo za nas odigrane predstave Slovenskog mladinskog gledališča iz Ljubljane Eshilovih *Perzijanaca*, izvedenih *sub divo* na lokalitetu nekropole, te konačno ekskurzije do nalazišta na Rifniku i razgleda muzejskih zbirki i mitreja u Ptuju, gdje se okupljeno društvo znanstvenika i pregalaca oko antičke baštine srdačno oprostilo prigodom zajedničke svečane večere.

I možda je upravo taj prisni osobni kontakt među kolegama koje međusobno dijele mnogobrojni kilometri, a zbližava i usko povezuje zajedničko bavljenje i istovjetnost ideala, ta mogućnost susreta, viđenja, izmjene misli – ono najvrednije što ovakvo jedno okupljanje pruža, najtrajnije čime nas ono obogaćuje.

FIAT VERITAS

U članku s naslovom *Što bi na to rekla Marina Venur?* (Latina et Graeca, broj 21, str. 137–139) njegov pisac Dubravko Škiljan spominje na kraju i moje ime. Kako to nije prvi put da me prikazivači i ocjenitelji knjige dovode u vezu sa zlosretnom *Mitologijom*, prisiljen sam na ovo objašnjenje, koje sam dijelom iznio i u svojem nedavnom razgovoru *O riječima* (Svijet, Zagreb, 13. IV 1984, str. 34).

Knjigu *MITOLOGIJA – ilustrirana enciklopedija* (izdavač Mladost, Zagreb 1982; prijevod s engleskog Gordana V. Popović; urednik Miroslav Kutanjac) *prvi put sam vidio tek u knjižarskome izlogu!* Što je onda posrijedi? Kakva je veza između toga prijevoda i mene?

Kad je prijevod *Mitologije* bio već rukopisno završen, urednik Miroslav Kutanjac zamolio me je da im prevedem s engleskog i prilagodim našem načinu pisanja kazala imena (koje zahvaća svega tri lista od tri stotine i tri stranice cijele tiskane knjige!). Ja sam na to pristao i to je sve što sam ja na toj knjizi radio. Međutim, kada sam predavao prijevod toga kazala uredniku, napomenuo sam da bi svakako htio vidjeti i cio rukopis prijevoda (upravo zbog usporedbe i usklađivanja imena!) te da moram dobiti na uvid i provjeru špalte kazala prije izlaska knjige iz tiska. No, nakladniku se bjelodano žurilo, i ja sam sve to mogao vidjeti tek kad je *Mitologija* došla u prodaju. I ne samo što me ni prevodilica ni urednik nisu pitali ni usmeno, ni telefonski, ni pismeno ni o jednome jedinome imenu iz prijevoda, i što mi nisu poslali na uvid špalte barem prijevoda kazala, nego nisu čak ni uskladili imena u kazalu; a onda – povrh svega toga – na knjizi je napisano: *stručna redakcija imena i nazivlja Tomislav Ladan*, dok je – nakon svega što se zbiljski dogodilo – moglo stajati samo: *prijevod i obradba kazala Tomislav Ladan ...*

Prevodeći dotično kazalo s engleskog izvornika nastojao sam imena i pojmove iz različitih kulturnih krugova (evropskih i izvanevropskih) prilagoditi našem načinu pisanja, oslonivši se pri tome uglavnom na ono pisanje koje je uobičajeno u izdanjima JLZ (iako tu za sama imena grčkog i latinskog podrijetla ne postoji potpuna sustavnost – kao ni u vrijednome Klaičevu Rječniku – a zbog isprepletanja barem dvaju načina pisanja u nas za posljednjih stotinjak godina). Ali unatoč tome, onaj tko pogleda imena na nekoliko stranica kazala, vidjet će kako su većina onih antičkih (ukoliko ih, naravno, izvorno kazalo donosi) ispisana onako kako ih piše i sam ocjenitelj *Mitologije* prof. D. Škiljan. Stoga tu uopće nema nakaznosti iz samoga prijevoda kao *Tirins, Tifoja, Minojev bik, Telemak* i slično, a potovo nema naslovnog užasa *Marina Venur ...*

Osim svega rečenog, urednik je ili nakladnik naprosto – a da me dakle nije ni pitao, niti mi dostavio špalte na uvid – *dodavao* i oblike kao *Aison, Hesiod* (iako je

u mojem rukopisu *Heziod!*), *Ajet* (naravno, iz prevodiličina teksta, koji ja nikada nisam vidio) te *Lakezija* (dok je u mojem rukopisu *Lahezis/Laheza*), podmećući mi tako ono čega u mojem rukopisu kazala nema. I uopće, bez obzira što je urednik htio (ili koliko mu se žurilo na knjižarsko tržište), jednostavno me je *podmetnuo* pod tuđi prijevod koji jadan nisam vidio, a kamoli da bih ga redigirao! Kad pod čovjekovo ime takvo nešto podmetnu, što je onda drugo posrijedi nego primjerno izdavačko kukavičje jaje?! I nesretnome unajmljeniku ne preostaje ništa drugo nego da se pere i dokazuje istinu kako i gdje najbolje zna. A barem bi u ovome duhovnome poslu trebali vladati neki bolji običaj.

Eto, neka je dosta toliko, kako se činjenica što je i moje ime navedeno u brzinskoj knjizi *Mitologija* ne bi tumačila na mnoge i različite načine, kad je već istina samo jedna ...

Tomislav Ladan

NEOBJA VLJENA BAŠTINA

★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★

FRANJO NIGER I NJEGOV MILANSKI KODEKS

U latinskom imenu Franje Nigera (1452–1523?) – Pescennius Franciscus Niger Venetus Liburnus – slikovito se nazire zanimljiv i kontroverzan lik humanista koji je, ponesen svojim sposobnostima i povremenim uspjesima, želio mnogo, učinio dosta, ali nije imao upornosti niti sreće da stekne priznanje i slavu.

Izabrao je književno ime Pescennius da bi istakao svoju izmišljenu rodbinsku vezu s Pescenijem Nigerom, nesretnim suparnikom imperatora Septimija Severa.¹ Prezime Niger vraća sam u hrvatski oblik Crnojević², iako u Senju, odakle je njegov otac došao, a niti u Hrvatskom primorju u XIV i XV st. nema tragova o nekoj istaknutoj obitelji Crnojevića³. U Veneciji je u to doba bila veoma poznata crnogorska obitelj Crnojevića, tako da je naš pisac hrvatsko prezime Crnić, Crnčić ili sl. zamijenio oblikom koji mu je osiguravao veću popularnost. Venetus – rođen je 17. IV 1452. u Veneciji. Otac Juraj iz Senja se preselio u Veneciju i tu zasnovao obitelj s Talijankom iz Treviza.⁴ Iako Niger navodi političke razloge za očev odla-

¹ Izvor za poznavanje Nigerova života autobiografski su podaci iz rukopisnih djela *Cosmodystychia* i *Peri archon*. Giovanni Mercati je uz svoj opsežan rad: *Pescennio Francesco Negro Veneto* (*Ultimi contributi alla storia degli umanisti*, fasc. II, Città del Vaticano, 1939, 24–109) u dodatku izdao dijelove spomenutih Nigerovih rukopisa: *Appendice alla memoria su P. Francesco Negro* (1^o–68^o).

Dijelove Nigerovih autobiografija citirat ću, dakle, prema tom izdanju.

² Mercati, o. c. 15^o: *Sed Aruns antiquissimus atavus meus, in Mysiam traiciens et inde in Liburniam, ex Nigro cognomine Crnoëvichios illorum lingua, hoc est Nigros, nos appellavit, contracta cum Frangipaniis comitibus affinitate, apud Illyricam Seniam consedit.*

³ Šime Jurić, *Humanist Franjo Niger, Senjski zbornik*, Senj 1975, VI, 292.

⁴ Mercati, o. c. 15^o–16^o: *Hinc Venetam in urbem fugiens Georgius genitor ex matre Tarvisina me huic mundo infaelicem edidit.*